

رویارویی با چالش تعطیلی‌های ناخواسته مدرسه‌ها

نقش فناوری آموزشی در تداوم جریان تعلیم و تربیت

می‌افزاید و ممکن است بر کیفیت تدریس اثر بگذارد.

در مواجهه با چنین پیامدهایی، این انتظار ساده‌انگارانه است که تنها به «جبران ساعت» در روزهای اضافه فکر کنیم. راه حل پایدار، تغییر رویکرد از آموزش مبتنی بر مکان و زمان ثابت به سوی یادگیری تداومی و انعطاف پذیر است. در این راستا، فناوری آموزشی می‌تواند نقش بسیار مهمی ایفا کند. فناوری آموزشی تنها به معنای استفاده از ابزار دیجیتال نیست، بلکه به معنای طراحی دوباره فرایند یاددهی یادگیری برای ایجاد انعطاف، تداوم و تعامل است. در شرایط تعطیلی‌های ناخواسته، این فناوری می‌تواند در چند موقعیت نقشی محوری ایفا کند:

■ **حضور مجازی:** ایجاد کلاس‌های برخط هم‌زمان، برای تداوم جلسه‌های تدریس.

■ **دسترسی نامحدود:** ارائه محتوای آموزشی در قالب ویدئو، پادپخش، اطلاع‌نگاشت (اینفوگرافی) و درس‌نامه‌هایی تعاملی که دانش‌آموز در هر زمان می‌تواند به آن‌ها مراجعه

معلمان و سیاست‌گذاران آموزشی توصیه‌هایی پیشنهاد می‌دهد.

چالش‌ها و پیامدهای تعطیلی‌های برنامه‌ریزی نشده تعطیلی‌های ناخواسته صرفاً روزهایی خالی در تقویم آموزشی نیستند. این وقفه‌ها می‌توانند به موارد زیر منجر شوند:

◆ **شکاف یادگیری:** وقفه در تدریس مستقیم، به ویژه برای درس‌های زنجیره‌ای مانند ریاضی و علوم، باعث ایجاد شکاف در درک مفاهیم می‌شود.

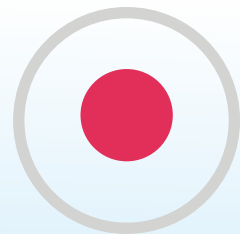
◆ **فشرده‌گی برنامه‌ها:** معلمان مجبور می‌شوند محتوای تعیین شده را در زمان کوتاه‌تری ارائه دهند و این خود سطحی شدن آموزش و افزایش فشار روانی دانش‌آموزان را در پی دارد.

◆ **نابرابری آموزشی:** دانش‌آموزانی که به منابع آموزشی مکمل دسترسی کمتری دارند، بیشترین آسیب را می‌بینند و شکاف تحصیلی عمیق‌تری می‌شود.

◆ **خستگی و فرسودگی معلمان:** تلاش برای جبران زمان ازدست‌رفته، بر فشار کاری معلمان

یکی از واقعیت‌های تلخ ولی ملموس در نظام آموزشی ایران، تعطیلی‌های برنامه‌ریزی نشده و ناخواسته مدرسه‌ها در فصل‌های پاییز و زمستان است. دلایل این تعطیلی‌ها، که به طور عمده از چالش‌های محیطی مانند آلودگی هوا، ناترازی انرژی، سرمای شدید و گاه شرایط غیرمترقبه جوی ناشی می‌شوند، نه تنها برنامه‌ریزی آموزشی را دچار اختلال می‌کند، بلکه پیامدهای عمیقی بر تداوم و کیفیت جریان تعلیم و تربیت دارد. این وقفه‌های اجباری، فشار مضاعفی بر معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌ها وارد می‌کند و در نهایت ممکن است به فشرده‌گی غیرمنطقی درس‌ها در فصل بهار، تداخل با زمان ارزشیابی‌های پایانی و کاهش عمق یادگیری منجر شود.

در چنین شرایطی، این پرسش حیاتی مطرح می‌شود: نقش معلمان و نظام آموزشی در کاهش آسیب‌های ناشی از این وقفه‌ها چیست؟ پاسخ این چالش، در گرو به‌کارگیری هوشمندانه «فناوری آموزشی» به عنوان یک راهبرد کلیدی و تغییرناپذیر است. این مطلب، با نگاهی عملیاتی، این راهکار را بررسی می‌کند و به

انجام دهد و بسترهای لازم را فراهم کند. از جمله:
تدوین سند راهبردی آموزش تلفیقی (حضور- مجازی): باید یک برنامه مدون ملی برای ادغام فناوری در فرآیند آموزش ارائه شود تا مدارس و معلمان در شرایط بحرانی، دچار سردرگمی نشوند.

تأمین زیرساخت عدالت محور: اطمینان از دسترسی تمام دانش آموزان به ابزار دیجیتال (رایانک، رایانه کیفی) و اینترنت با قیمت مناسب یا رایگان. می توان از مشارکت بخش خصوصی و خیرین در این زمینه بهره گرفت.

توانمندسازی معلمان: برگزاری دوره های مستمر و کاربردی آموزش فناوری آموزشی با محوریت تولید محتوای دیجیتال، مدیریت کلاس برخط و روش های تعاملی.

توسعه بانک محتوای آموزشی دیجیتال ملی: ایجاد کتابخانه جامع محتوای استاندارد دیجیتال (تدریس بهترین معلمان کشور)؛ طوری که در دسترس همه مدارس قرار گیرد.

انعطاف در برنامه درسی و ارزشیابی: بازنگری در حجم محتوای درسی و زمان بندی تدریس، به گونه ای که قابلیت اجرای ترکیبی (حضور و مجازی) را داشته باشد. همچنین، تجدیدنظر در شیوه های ارزشیابی پایانی، با توجه به شرایط جدید.

حمایت روان شناختی و فنی: ایجاد خط های پشتیبانی فنی و مشاوره آموزشی برای معلمان و دانش آموزان در طول دوره های آموزش مجازی. در نهایت تعطیلی های ناخواسته مدارسها، اگرچه چالشی جدی است، اما می تواند فرصتی برای «تحول در الگوهای سنتی آموزش» باشد. ما به عنوان معلمان و متولیان آموزشی باید بپذیریم که آموزش در قرن بیست و یکم دیگر به چهار دیواری کلاس و ساعت رسمی محدود نیست، با به کارگیری هوشمندانه فناوری می توانیم جریان یادگیری را به فرایندی مستمر، منعطف و مقاوم در برابر بحران تبدیل کنیم. این مسئولیت، هم بر عهده معلمان است که با خلاقیت و دانش حرفه ای خود کلاس های درس را توسعه دهند، و هم بر عهده سیاست گذاران که بسترهای حقوقی، زیرساختی و حمایتی لازم را فراهم آورند. بیایید این چالش را به نقطه آغاز تحولی مثبت در نظام تعلیم و تربیت کشور تبدیل کنیم. یادگیری هیچ گاه تعطیل بردار نیست.

تمرین های حل مسئله یا فعالیت های خلاق مرتبط با درسی را تعریف کنید که دانش آموز به طور مستقل یا گروهی (به صورت مجازی) انجام دهد.
ایجاد کانال ارتباطی دائمی: یک کانال ارتباطی رسمی (مثلاً در پیام رسان های امن آموزشی و گروه های درسی) ایجاد کنید و زمان های مشخصی را برای پاسخ گویی به سؤال ها و رفع اشکال در نظر بگیرید.

استفاده از سکوی موجود: از سکوی داخلی مانند شاد، سامانه مدیریت یادگیری وزارت آموزش و پرورش یا ابزارهای بین المللی رایگان مانند گوگل کلاس روم و پدلت برای انتشار محتوا و مدیریت کلاس بهره ببرید.

آموزش مهارت های خود رهبری یادگیری به دانش آموزان: به دانش آموزان بیاموزیم چگونه در فضای مجازی برنامه ریزی کنند، از منابع استفاده و سؤال های خود را مطرح کنند.

ارزشیابی فرایند محور: در روزهای تعطیل، بر ارزشیابی تکوینی و کیفیت مشارکت دانش آموزان در فعالیت های برخط تأکید کنید تا نگرانی نمره ای کاهش یابد.

توصیه هایی به نظام آموزش و پرورش و سیاست گذاران از آنجا که موضوع این مدل از تعطیلی ها مقطعی و یک باره نیست و با شرایطی که دیده می شود، در سال های پیش رو هم با کمال تأسف (!) تداوم خواهد داشت، نظام آموزشی (به معنای سیاست گذاران و مدیریت کلان آموزش و پرورش کشور) نیز باید اقداماتی

کند (یادگیری ناهم زمان).

تعامل و پشتیبانی: استفاده از پیام رسان های آموزشی، اتاق (فروم) های بحث و گفت و گو و سامانه های مدیریت یادگیری برای رفع اشکال و حفظ ارتباط.

ارزشیابی مستمر: برگزاری آزمون های کوتاه برخط، دریافت تکلیف های دیجیتال و نظارت بر پیشرفت دانش آموزان.

توصیه های عملیاتی به معلمان همکاران فرهیخته، در شرایطی که حضور فیزیکی ممکن نیست، با چند اقدام عملی می توانید جریان یادگیری را زنده نگه دارید:

برنامه ریزی پیشگیرانه: از ابتدای سال تحصیلی، بخشی از محتوای درسی را به صورت دیجیتال (ویدئوهای ضبط شده، محتوای تعاملی) آماده کنید و در فضای ابری، کانال کلاس یا شبکه شاد یا سامانه آموزش مجازی مدرسه قرار دهید. این محتوا در روزهای تعطیلی ناخواسته می تواند به عنوان منبع در دسترس باشد.

طراحی فعالیت های یادگیری پروژه محور خود هدایت شده:

در روزهای تعطیل، به جای تمرکز صرف بر آموزش مفاهیم جدید، می توانید پروژه های تحقیقاتی کوچک،